

ΙΣΟΠΟΛΙΤΕÍΑ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗΣ

Τόμοι IX-X, 2005-2006



QUENTIN SKINNER

Κράτη και ελευθερία των πολιτών

PIERRE CANIVEZ

Εθνική ταυτότητα και δημοκρατία

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΓΡΗΓΟΡΟΠΟΥΛΟΥ

Προσωπική ταυτότητα
και συνείδηση στον Λοκ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Κ. ΒΑΣΙΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

Πλειοψηφία, ηθικός σχετικισμός
και δημοκρατία

ΜΑΓΔΑ ΗΓΟΥΜΕΝΙΔΟΥ

Αναρχισμός και πολιτική υποχρέωση

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΧΡΗΣΤΟΥ

Είδη συναίνεσης κατά τον Rawls



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΓΛΑ

ΑΘΗΝΑ - ΚΟΜΟΤΗΝΗ

Φίλιππος Κ. Βασιλόγιαννης

*Αρχή της πλειοψηφίας, ηδικός σχετικισμός
και δημοκρατία**

1. Στην απλούστερη εφαρμογή της αρχής της πλειοψηφίας οι ψηφοφόροι καλούνται να επιλέξουν μεταξύ δύο εναλλακτικών προτάσεων. Γι' αυτό, όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των ψηφοφόρων, τόσο αυξάνεται η πιθανότητα να ληφθεί απόφαση κατά πλειοψηφίαν¹ τόσο δηλαδή απομακρύνεται ο κίνδυνος της ισοψηφίας. Κατ' αρχάς, λοιπόν, η αρχή της πλειοψηφίας φαίνεται ότι είναι προτιμότερη από την αρχή της ομοφωνίας ή μιά αρχή μειοψηφίας: αφ' ενός η αρχή της ομοφωνίας μάλλον προσιδιάζει σε απολύτως ιδεώδεις καταστάσεις, δηλαδή σε νοητικά πειράματα, σε υποθέσεις αντίθετες προς την πραγματικότητα¹ αφ' ετέρου γιά την εφαρμογή μιάς κάποιας αρχής μειοψηφίας πρέ-

* Εισήγηση στην επιστημονική συνάντηση με θέμα: «Δίκαιο, Δημοκρατία και Ηδικός Σχετικισμός», που διοργανώθηκε στο πλαίσιο του Διατημηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Βιοηθική» του Πανεπιστημίου Κρήτης (Ηράκλειο, 23.5.2005).

1. Όπως στην πρωταρχική θέση της Θεωρίας της Δικαιοσύνης του John Rawls (Θεωρία της δικαιοσύνης [Αθήνα: Εκδόσεις Πόλις, 2001], 43 επ., 153 επ.) ή στην ιδεώδη επικοινωνία κατά την ηδική της διαβούλευσης των Karl - Otto Apel και

πει προηγουμένως να επιλέξουμε αυτούς που θα αποφασίσουν. Πώς θα τους επιλέξουμε; Με ομοφωνία; Κατά πλειοψηφίαν; Εν τούτοις, η αρχή, παρ' όλα τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της, χρειάζεται μιά ηθική (και περαιτέρω μια πολιτική) δικαιολογία. Γιατί να μη προτιμήσουμε αντί της ψηφοφορίας την κλήρωση;

Θα μπορούσε όμως κάποιος να υποστηρίξει ότι γιά την ισχύ της αρχής και μόνο τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της αποτελούν επαρκείς λόγους: Η εφαρμογή της διασφαλίζει κρίσιμα συμφέροντα των κοινωνών, ιδίως την κοινωνική ειρήνη και τάξη. Τα συμφέροντα αυτά θα απειλούνταν, αν δεν αποφάσιζε η εκάστοτε πλειοψηφία. Η πλειοψηφία, ακόμη και όταν έχει άδικο, έχει πάντως κατά τεκμήριο τη δύναμη να επιβάλλει την άποψή της. Από μια άλλη σκοπιά, οι διαφωνίες επί της διαδικασίας φαίνεται ότι είναι σε σημαντικό βαθμό περιορισμένες και λιγότερο έντονες απ' ό,τι οι διαφωνίες επί της ουσίας με την προϋπόθεση ήδη αποδεκτή. Εν προκειμένω, οι διαφωνίες επί της αρχής της πλειοψηφίας είναι κατά πολύ ασθενέστερες απ' ό,τι οι τυχόν διαφωνίες γιά την ορθότητα (όχι απαραίτητως και γιά τη νομιμοποίηση) του αποτελέσματος της ψηφοφορίας.

«Κοινωνική ειρήνη και τάξη», όμως, μπορούν να διασφαλίσουν και άλλες υποψήφιες προς επιλογήν διαδικασίες, π.χ. να αποφασίζει ανθρώπων ένα σώμα δημογερόντων, αρκεί οι διαδικασίες αυτές να γίνονται πράγματι αποδεκτές. Τί καθιστά την αρχή της πλειοψηφίας προτιμότερη; Ποιοί είναι οι ηθικοί και πολιτικοί λόγοι της αποδοχής της; Ειδικότερα, υφίσταται άραγε υποχρέωση υπακοής της εκάστοτε μειοψηφίας στις αποφάσεις της εκάστοτε πλειοψηφίας, σε κακούς ή σχετικά άδικους νόμους, είτε από (γενικό) συμφέρον είτε από γνήσια ηθικούς και πολιτικούς λόγους; Εφ' όσον η αρχή της πλειοψηφίας αποτελεί αρχή πολιτεύματος, δηλαδή οργανωμένης (ειρηνικής) κοινωνικής συνύπαρξης, πρέπει τουλάχιστον να είναι τόσο ελκυστική, ώστε οποιοσδήποτε να έχει πραγματικό συμφέρον να την επιλέξει (αντί, π.χ., της κληρώσεως).

Jürgen Habermas (6λ. τον τελευταίο, *Η ηθική της επικοινωνίας*, μετ. Κωνσταντίνου Καβουλάκου [Αθήνα: Εναλλακτικές εκδόσεις, 1997], ιδίως 103 επ.).